

Рисунки
на риси

#3

МОЛОДІЖНА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ

Молодежная ассоциация религиоведов

Youth Association for the Study of Religions

РЕЛІГІЄЗНАВЧІ НАРИСИ

РЕЛИГИОВЕДЧЕСКИЕ ОЧЕРКИ

Essays on Religious Studies

 # 3

2012

УДК 294.527
ББК 86.39
Р 36

РЕЛІГІЄЗНАВЧІ НАРИСИ РЕЛИГИОВЕДЧЕСКИЕ ОЧЕРКИ Essays on religious studies

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 15424-3996 Р

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Вікторія КРИШМАРЕЛ (*головний редактор номеру*)

Денис БРИЛЬОВ

Лариса ВЛАДИЧЕНКО

Олександра ДЗЮБА

Олег КИСЕЛЬОВ

Ольга МУХА

Віталій ХРОМЕЦЬ

Дизайн обкладинки
Ольга СЕРДЮК

Літературний редактор
Анна ХАВРУСЬ

Електронна скринька
ers.yasr@gmail.com

ISSN 2221-1535

© Молодіжна асоціація релігієзнавців
© Автори статей, перекладачі, упорядники

ЗМІСТ

<i>Від редколегії</i>	5
РЕЛІГІЄЗНАВСТВО У СХІДНІЙ ЄВРОПІ	
<i>Антоанета Николова. Изучение религий в Болгарии</i>	7
<i>Булчу Хоппал. Про релігієзнавство в сучасній Угорщині</i>	20
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ	
<i>Ольга Муха. Постмодерністська методологія для релігієзнавства</i>	28
<i>Денис Шестопалец. Объективность и/или конфессиональность? Проблема «инсайдер-аутсайдер» в исследовании религии</i>	47
ВЧЕННЯ ТА ПРАКТИКА	
<i>Ігор Ранця. Принцип канонічної території у православному віровченні та міжцерковних взаєминах</i>	62
<i>Андрей Шабашов. Основные формы народной религиозности гагаузов. К постановке проблемы</i>	74
РЕЛІГІЯ ТА КУЛЬТУРА	
<i>Руслан Халиков. Интерпретации таро во французском оккультизме XIX века: между Просвещением и Романтизмом</i>	93
<i>Ігор Колесник. Дзен-буддизм і Захід: феномен адаптації релігії в культурі</i>	108
ПЕРЕКЛАД	
<i>Рендел Стадстіл, Пеггі Кабрера. Першоджерела з релігієзнавства он-лайн: приклади навчальних вправ</i>	122
АРХІВ	
<i>Агатангел Крымский. Общй исторический очерк бабизма</i>	154
НОВИНКИ ЛІТЕРАТУРИ	
<i>Фрагмент стенограми презентації збірника «Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст»</i>	162
<i>Саїд Исмаїлов. Рецензія на: Брильов Д.В. Іслам: історія, віровчення та культова практика: підручник</i>	172
<i>Анна Марія Басаурі Зюзіна. Рецензія на: Андросова В.І. «Рух Хабад Любавич: від виникнення до сьогодення»</i>	176
<i>Олексій Савченко. Філософствування на фоні буддизму. Відгук на: Саух Ю.П. Філософія буддизму. Глобалізаційний вимір</i>	181
БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО РЕЛІГІЄЗНАВСТВА - 2010-2011 р. р.	187
ДИСЕРТАЦІЇ З РЕЛІГІЄЗНАВЧОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ - 2011 р. ...	197

ДИСЕРТАЦІЇ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 09.00.11 - РЕЛІГІЄЗНАВСТВО (1998-2011 р. р.)	204
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ, ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА УПОРЯДНИКІВ	208
TABLE OF CONTENTS.....	212

ВІД РЕДКОЛЕГІЇ

Шановні колеги! У Вас в руках – черговий, вже третій, випуск журналу Молодіжної асоціації релігієзнавців «Релігієзнавчі нариси».

У цьому виданні ми продовжуємо публікувати статті молодих науковців, котрі займаються релігієзнавчими дослідженнями. Не завжди самі вони ідентифікують себе як представники релігієзнавчої науки, однак запропоновані ними напрацювання можна сміливо віднести до її здобутків. Найбільше це актуально для прикладних досліджень, які є особливо цінними та значущими.

Третій випуск журналу традиційно складається з семи розділів: «Релігієзнавство у Східній Європі», «Теорія та методологія», «Вчення та практика», «Релігія та культура», «Переклад», «Архів», «Новинки літератури».

Ми продовжуємо публікувати статті про актуальний стан релігієзнавства у Східній Європі, і в цьому номері вміщено статті про ситуацію у Болгарії та в Угорщині. Читачі ознайомляться з процесом інституціоналізації релігієзнавства як науки та навчальної дисципліни, а також проблематикою досліджень у сфері релігії у цих країнах.

Вкрай важливими є дослідження з теоретико-методологічних проблем релігієзнавства, особливо зважаючи на переосмислення засадничих принципів вітчизняної гуманітаристики. У статтях розділу «Теорія та методологія» аналізуються чільні підходи та тенденції у цій складній сфері, яка має безпосередній вплив на практику досліджень та верифіковуваність усіх отриманих результатів.

Ми продовжуємо традицію публікувати результати польових досліджень, і в цьому номері раді ознайомити Вас з етнографічними розвідками народної релігійності гагаузів, адже здебільшого порівняно мало ми знаємо про найближче. У розділі «Віровчення і практика» Ви знайдете варту уваги спробу окреслити концепт канонічної території православної церкви, що станом на сьогодні є одним з найбільш дискутованих питань, особливо в контексті суперечок щодо автокефалії та автономії православних церков.

Розділ «Релігія та культура» містить розвідки щодо популярних сьогодні феноменів, які не є породженнями західної культури, але без них помислити її вкрай складно. Зокрема, йдеться про виникнення та становлення традиції інтерпретацій таро та про місце дзен-буддизму у культурному житті сучасної західної людини.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ, ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА УПОРЯДНИКІВ

Басаурі Зюзіна Анна Марія

Магістр релігієзнавства, викладач кафедри культурології ІФОН НПУ ім. М. П. Драгоманова, директор Центру дослідження іудаїзму МГО «Молодіжна асоціація релігієзнавців».

*Сфера наукових інтересів: іудаїзм, історія релігієзнавства.
Контактний e-mail: manya_basauri@ukr.net.*

Завгородній Юрій Юрійович

Кандидат філософських наук, науковий співробітник Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.

Сфера наукових інтересів: індійська релігійно-філософська думка, її рецепція у Північній Америці, Європі, Росії та Україні, філософський традиціоналізм, сакральна географія, паломництво, філософська культура Київської Русі, Т. Шевченко, о. Хортиця.

Контактний e-mail: yuzavhorodniy@gmail.com.

Исмагилов Саид (Сергей Валериевич)

Магістр релігієзнавства, муфтий Духовного управління мусульман України «Умма», Руководитель сектора исламоведения Центра религиозных исследований и международных духовных отношений.

Сфера наукових інтересів: теологія Іслама; філософія Іслама; кораністика і хадисоведення; сравнительное релігієзнавство; історія і політологія; журналістика.

Контактний e-mail: dumu.umma@gmail.com.

Кабрера Пеггі

Магістр бібліотечної справи, бібліотекар Державного університету Сан Хосе, Каліфорнія, США.

Сфера наукових інтересів: бібліотечарська справа, релігієзнавство, проблеми довкілля.

Кисельов Олег Сергійович

Кандидат філософських наук, вчений секретар Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, Віце-президент Молодіжної асоціації релігієзнавців.

Інформація про авторів, перекладачів та упорядників

Сфера наукових інтересів: теоретико-методологічні проблеми релігієзнавства, соціологія релігії, міжконфесійні та міжрелігійні відносини, державно-церковні відносини, історія релігієзнавства.

Контактний e-mail: oleg.kyselov@gmail.com.

Колесник Ігор Миколайович

Кандидат філософських наук, асистент кафедри теорії та історії культури Львівського національного університету ім. І. Франка.

Сфера наукових інтересів: буддологія, психологія і феноменологія релігії, аналітична психологія.

Контактний e-mail: ikkimarsan@gmail.com.

Кришмарел Вікторія Юрївна

Кандидат філософських наук, старший науковий співробітник лабораторії суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Сфера наукових інтересів: Сакральне образотворче мистецтво, релігійна етика в освіті, філософія релігії.

Контактний e-mail: krishmarel@ukr.net.

Крымский Агафангел Ефимович (1871-1942)

Академик АН Украины, непрерывный секретарь АН Украины, заведующий кафедрой КГУ (1918-1941 (с перерывами)).

Сфера наукових інтересів: історик, письменник, перекладач, востокознавець, тюрколог і семітолог; філателіст.

Мельничук Юрій Сергійович

Студент ІФОН НПУ ім. М. П. Драгоманова, голова релігієзнавчої секції студентського наукового товариства ІФОН НПУ ім. М. П. Драгоманова, член МГО МАР.

Сфера наукових інтересів: християнська обрядовість, християнська теологія, обряди вигнання злих духів у християнстві, соціологія релігії, психологія релігії.

Контактний e-mail: y.melnichuck@gmail.com.

Муха Ольга Ярославівна

Кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології ІФОН Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова.

Сфера наукових інтересів: соціологія та методологія релігії, пост-модернізм, феноменологічна естетика, культурологія ментальностей.

Контактний e-mail: helgaprivate@mail.ru.

Николова Антоанета

Доктор філософії, доцент, доцент, Юго-западный университет «Неофита Рилського», Благоевград, Болгарія.

Сфера наукових інтересів: восточная філософія, філософія релігії, філософские аспекти китайской поезии.

Контактний e-mail: tonishan1@yahoo.com, anikolova@swu.bg.

Раниця Ігор Іванович

Кандидат географічних наук, бакалавр богослов'я, магістратура УКУ, семінарист Львівської Духовної Семінарії УГКЦ.

Сфера наукових інтересів: географія релігії, еkleзіологія, візантійське богослов'я та філософія.

Контактний e-mail: ihorrantsya@gmail.com.

Савченко Олексій Анатолійович

Магістр релігієзнавства, член Правління МГО «Молодіжна асоціація релігієзнавців».

Сфера наукових інтересів: буддологія, історія буддизму в незалежній Україні.

Контактний e-mail: savchenko.lex@gmail.com.

Стадстїл Рендел

Магістр бібліотечної справи, доктор філософії з релігієзнавства, незалежний дослідник, ад'юнкт-бібліотекар коледжу Кабрїлло, бібліотекар публічної бібліотеки Санта-Круз.

Сфера наукових інтересів: філософія релігії, містичні традиції, бібліотечна справа.

Халиков Руслан Халикович

Магістр релігієзнавства, аспірант кафедри філософії Донецького національного технічного університета.

Інформація про авторів, перекладачів та упорядників

Сфера наукових інтересів: Таро, западний герметизм, традиціоналізм, раціоналізація релігійних традицій, індійська релігійно-філософія.

Контактний e-mail: floringrey@gmail.com.

Хоппал Булчу

Лиценціат теології, магістр філософії, член Угорської асоціації академічного дослідження релігії.

Сфера наукових інтересів: філософія релігії, томїзм, феноменологія релігії, релігієзнавство.

Шабашов Андрей Васильевич

Кандидат історических наук, доцент, професор кафедри археології та етнології України Одеського національного університета імені І. І. Мечникова.

Сфера наукових інтересів: етнологія славянських (по перевазі, болгар) та тюркських народів; изучение системы родства и традиционной культуры; историческая этнология.

Контактний e-mail: shebashaga@ukr.net.

TABLE OF CONTENTS

<i>Editorial</i>	5
RELIGIOUS STUDIES IN EASTERN EUROPE	
<i>Antoaneta Nikolova. Study of Religion in Bulgaria</i>	7
<i>Bulcsú K. Hoppal. On Contemporary Religious Studies in Hungary</i>	20
THEORY AND METHODOLOGY	
<i>Olha Mukha. Post-modernism Methodology for Religious Studies</i>	28
<i>Denys Shestopalets. Objectivity and/or Confessionalism? The Insider-Outsider Problem in the Study of Religion</i>	47
DOCTRINE AND PRACTISE	
<i>Ihor Rantsya. Principle of Canonical Territory in Orthodox Theology and Inter-Church Relations</i>	62
<i>Andrey Shabashov. Basic Forms of Religion of the Gagauz People. Stating the Problem</i>	74
RELIGION AND CULTURE	
<i>Ruslan Khalikov. Interpretations of Tarot in XIX century French Occultism: between the Enlightenment and the Romanticism</i>	93
<i>Igor Kolesnyk. Zen and West: Phenomenon of Religion. Adapting in Culture</i>	108
TRANSLATION	
<i>Randall Studstill, Peggy Cabrera. Online Primary Sources in Religious Studies: Active Learning Exercises for Information Literacy Instruction</i>	122
ARCHIVES	
<i>Ahatanhel Krymskyj. The General Historical Overview of Babism</i>	154
NEW BOOKS	
Fragment Transcript of Book Presentation: "Khortytskyi Workshop: Sacred Geography and the Phenomenon of Pilgrimage: Domestic and International Context".....	162
<i>Said Ismagilov. Review: Brylov D. Islam: History, Faith and Religious Practices</i> ...	172
<i>Anna Maria Basauri Zyuzina. Review: Androsova V. "Movement Chabad Lubavitch, from Inception to the Present"</i>	176
<i>Alexei Savchenko. Philosophizing around the background of Buddhism. Review: Saukh J. The Philosophy of Buddhism. Dimension of Globalization</i>	181
BIBLIOGRAPHY OF UKRAINIAN RELIGIOUS STUDIES - 2011.....	187
PH. D. THESIS ON RELIGIOUS ISSUES - 2011.....	197
PH. D. AND DR. THESIS ON SPECIALTY 09.00.11 - RELIGIOUS STUDIES (1998-2011).....	204
INFORMATION ABOUT AUTHORS, TRANSLATORS, COMPILERS.....	208

Наукове видання

РЕЛИГІЄЗНАВЧІ НАРИСИ

РЕЛИГИОВЕДЧЕСКИЕ ОЧЕРКИ
Essays on Religious Studies

3

Підписано до друку 26.11.2012 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. др. арк. 12,38. Обл.-вид. арк. 14,69
Наклад 300 прим. Зам. № 820
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29.10.2002. (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова (044) 239-30-26